

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА –
ІНТЕГРУЮЧИЙ ЦЕНТР
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

*(Матеріали XII-ї науково-практичної конференції
31 серпня 2018 року)*

Рівне 2018 р.

УДК 027.7(477.81)

Наукова бібліотека – інтегруючий центр інформаційного простору Рівненського державного гуманітарного університету : матеріали XII-ї науково-практичної конференції, 31 серпня 2018 р. / РДГУ; Наук. б-ка; за ред. С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне, РДГУ. – 2018. – с.

Відповідальна за випуск:

С.Н. Грипич - доцент,
директор наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Укладачі:

С.Н. Грипич - доцент,
директор наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Г.П. Семенюк – заступник
директора з науково-методичної
діяльності наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

До збірника увійшли матеріали XII-ї науково-практичної конференції «Наукова бібліотека – інтегруючий центр інформаційного простору Рівненського державного гуманітарного університету», в яких розглядаються різноманітні питання діяльності наукової бібліотеки, спрямовані на допомогу інформаційному забезпеченню освітнього та наукового процесів університету.

Ухвалено методичною радою наукової бібліотеки
Рівненського державного гуманітарного університету

**Наукова бібліотека РДГУ
м. Рівне, вул. Пластова, 31
33028
[http:// library.rshu.edu.ua](http://library.rshu.edu.ua)
library.rshu@gmail.com**

Б. С. ПЕЧОНЧИК

зав. сектору

наукової бібліотеки

Рівненського державного

гуманітарного університету

УНІВЕРСАЛЬНА ДЕСЯТКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОВІДКОВО_ПОШУКОВОГО АПАРАТУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ

Резюме. *Розглянуто різні аспекти роботи по впровадженню Універсальної десятикової класифікації (УДК) та її роль у формуванні довідково-пошукового апарату наукової бібліотеки РДГУ.*

Ключові слова: *Універсальна десятикова класифікація (УДК), Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК), Консорціум УДК, Книжкова палата України ім. Івана Федорова, наукова бібліотека РДГУ.*

Постановка проблеми. Універсальна десятикова класифікація (УДК) є міжнародною системою класифікації творів друку й документальних матеріалів. Таблиці УДК перекладені і видані 57 мовами, їх використовують понад 130 країн світу, до яких долучилася і Україна. Актуальність теми зумовлена тим, що масовий перехід на нову класифікаційну систему поставив чимало запитань, проблем щодо впровадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аспектам впровадження україномовних таблиць УДК в практику роботи бібліотек присвячено публікації Гуцол Г., Зніщенко М., Коваль Н. та ін. Система Бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК), яка використовувалась в бібліотеках,

застаріла і не може повністю задовольнити потреби користувачів, оскільки за останні роки відбулися певні зміни.

Метою публікації є висвітлення досвіду роботи наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету про перехід на систему УДК.

Виклад основного матеріалу. 29 березня 2017 року набула чинності Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року № 177 «Про припинення використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації та впровадження Універсальної десяткової класифікації», яка передбачає відмову від використання Бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) та переведення бібліотек України на Універсальну десяткову класифікацію (УДК) як міжнародну систему [3].

Універсальна десяткова класифікація є інтелектуальною власністю міжнародної некомерційної організації «Консорціум УДК», що знаходиться у Нідерландах та здійснює роботу з ведення, вдосконалення і розповсюдження системи УДК.

З метою впровадження україномовної системи УДК у 1997 р. Державною науковою установою «Книжкова палата України імені Івана Федорова» було розроблено проект «Класифікаційна система України», який передбачав створення еталонних таблиць українською мовою. Книжкова палата України за фінансового сприяння Міжнародного фонду «Відродження» придбала ліцензію Консорціуму УДК на переклад, видання і розповсюдження УДК українською мовою та стала ексклюзивним власником УДК в Україні.

Консорціум УДК і Книжкову палату України поєднує тісна співпраця. Під час перекладу співробітники Палати знаходять неточності й помилки в англomовному еталоні та повідомляють про них Консорціум; маючи великий досвід роботи з перекладу і підготовки національних таблиць, надаючи методичні рекомендації з розташування окремих

розділів і підрозділів, пропонують зміни і доповнення до класифікаційної системи [1].

Від 1 липня 2009 р. набув чинності національний стандарт ДСТУ 6096:2009 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Універсальна десяткова класифікація. Структура, правила ведення та індексування». Він установлює правила використання таблиць УДК для індексування документів.

Основним призначенням індексу класифікаційної системи, який входить до складу вихідних відомостей у виданнях, є їх міжнародна ідентифікація – тематичної спрямованості, видової та географічної приналежності. Тому ключова вимога до класифікаційної системи – це використання її якомога більшою кількістю країн світу. Саме такою є УДК [2].

В основі структури УДК – принцип десяткових дробів. Для позначення рубрик застосовують арабські цифри, зрозумілі в усіх країнах, що робить УДК загальнодоступною міжнародною системою. Десятковий принцип структури дає змогу безмежно розширювати її за допомогою приєднання нових цифрових позначень до існуючих, не змінюючи системи загалом. Індеси УДК побудовані так, що кожна наступна цифра, що приєднується до індексу, не змінює попереднє значення, а лише уточнює, позначаючи конкретніше поняття.

УДК є гнучкою комбінаційною системою, її використання у процесі систематизації дає змогу створювати класифікаційні індеси максимального рівня складності, що розкривають зміст документів не лише загальнонаукового, а й вузькогалузевого спрямування завдяки наявності розгалуженої системи допоміжних таблиць – загальних та спеціальних визначників [4]. Визначники використовують для подальшої деталізації індексу, відображаючи якісні характеристики документів або властивості предмета з певної точки зору, вони уточнюють, звужують ту чи іншу тему.

Визначники приєднують до основного індексу за допомогою знаків (символів), характерних для конкретного визначника (крапка, дужка, дефіс, лапки тощо). Це дає можливість багатоаспектно розкривати зміст матеріалів за допомогою комбінування індексів. Можливість єдиної систематизації інформаційних матеріалів робить систему УДК найзручнішою у процесі обміну інформацією між країнами.

Не менш важливим елементом є алфавітно-предметний показчик (АПП) – провідник по таблицях. Його основне призначення – визначити за назвою поняття місце його знаходження у таблицях. Алфавітно-предметний показчик полегшує і прискорює пошук необхідного індексу та сприяє підвищенню якості систематизації документів.

Слід зауважити, що жодна бібліотека не може якісно виконувати свої функції як без добре організованого фонду, так і без довідково-пошукового апарату (ДПА) до нього. Він (ДПА) складається з різноманітних каталогів та картотек і є обов'язковою умовою роботи бібліотек будь-якого типу і виду.

До останнього часу у науковій бібліотеці РДГУ розстановка ДПА здійснювалася згідно таблиць ББК. За багато років використання така класифікаційна система застаріла і не може повністю задовольнити потреби користувачів бібліотек, оскільки за цей час відбулися значні зміни. Тому перехід на таблиці УДК, виявився досить актуальним.

Наукова бібліотека РДГУ отримала таблиці УДК в 2001 р. і розпочала виконувати запити з систематизації наукових статей викладачів, аспірантів, студентів університету за системою УДК. Для уніфікації систематизації було створено «Таблиці зіставлення індексів ББК, ДК, УДК», що значно полегшило роботу при переході на УДК.

Повний перехід на систематизацію документів за УДК, вимагав більш серйозного і детального підходу до вирішення даної проблеми. Стало зрозуміло, що необхідно виробити

чітку систему цілей та завдань, які передбачають спрямовані дії щодо впровадження УДК, стратегію і тактику подальшої роботи. Тому було розроблено «Перспективний план роботи наукової бібліотеки РДГУ по переводу каталогів, картотек та фондів на таблиці «Універсальної десятикової класифікації», який успішно розпочав своє втілення в практику роботи. Перш за все, детально були вивчені нові таблиці УДК: основні та допоміжні. Наступним етапом роботи стало удосконалення і доповнення робочого варіанту таблиць УДК (визначені поличні та каталожні індекси), з внесенням уточнень, службових поміток. Замінено роздільники у довідково-пошуковому апараті наукової бібліотеки. Алфавітно-предметний покажчик поступово поповнюється класифікаційними індексами УДК. З жовтня 2017 року розпочато систематизацію нових надходжень літератури за таблицями УДК. Для розстановки нових надходжень літератури засистематизованих згідно УДК, створено окремий ряд генерального систематичного каталогу (ГСК). До «Каталогу тем» в електронному каталозі введено основні рубрики УДК, які доповнюються в процесі роботи. Було оформлено поличні роздільники у фондах наукової бібліотеки за новими таблицями (згідно створених перевідних таблиць на фонди структурних підрозділів). Відповідно до перспективного плану, який розрахований на п'ять років, з 1 січня 2018 р. було розпочато повне редагування довідково-пошукового апарату. В процесі редагування знаходяться такі розділи ГСК: психологія, педагогіка, історія, археологія, етнографія, редагування яких планується завершити до кінця року.

УДК охоплює всі галузі людських знань. Її розділи органічно пов'язані між собою та відображають зміни, що відбуваються у світовій науці.

Висновки. Застосування системи УДК має великі перспективи розвитку у майбутньому. Повне забезпечення цієї міжнародної класифікаційної системи – організаційне,

ліцензійне, наукове та нормативно-методичне – обґрунтовує її використання як основної класифікаційної системи в країні. Універсальна десяткова класифікація (УДК) – це шлях до міжнародних інтеграційних бібліотечних зв'язків, до входження у світову бібліотечну інформаційну мережу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуцол Г. Концепція реформ у галузі створення та використання державних бібліографічних ресурсів і реорганізації бібліотечного фонду України / Г. Гуцол // Вісник Книжкової палати. – 2016. - № 4. – С. 31-37.

2. Гуцол Г. Універсальна десяткова класифікація в Україні: історія і сучасність / Г. Гуцол // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – К., 2017. - Вип. 45. – С. 61-69.

3. Зніщенко М. Українська версія УДК: від постанови уряду до перспектив її впровадження в бібліотеках України / М. Зніщенко, Л. Соляник, Н. Острікова // Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2018. - № 1. - С. 33-38.

4. Коваль Н. Упровадження Універсальної десяткової класифікації у бібліотеці ВНЗ / Н. Коваль, І. Благірева // Вісник Книжкової палати. – 2018. - № 2. – С. 32-34.

ЗМІСТ

1. <i>Грипич С.Н.</i> Наукова бібліотека - інтегруючий центр інформаційного простору Рівненського державного гуманітарного університету.....	3
2. <i>Поліщук С.М.</i> Наукові комунікації: від відкритого доступу до інформації – до відкритої науки.....	25
3. <i>Лещук Н. М.</i> Документні фонди як інформаційний ресурс наукової бібліотеки на допомогу освітньому та науковому процесам Рівненського державного гуманітарного університету.....	33
4. <i>Мельничук Г. П.</i> Фонд електронних видань як складова створення «Електронної бібліотеки» в науковій бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету.....	41
5. <i>Буравкова Л. М.</i> Формування інформаційної культури користувачів – важлива складова діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.....	46
6. <i>Печончик Б. С.</i> Універсальна десяткова класифікація та її роль у формуванні довідково-пошукового апарату наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.....	70
7. <i>Семенюк Г. П.</i> Культурно-просвітницька діяльність наукової бібліотеки як фактор наповнення інформаційного простору Рівненського державного гуманітарного університету.....	76

Збірник матеріалів

ХІІ-ї науково-практичної конференції

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА –
ІНТЕГРУЮЧИЙ ЦЕНТР ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Відповідальна за випуск:

С.Н. Грипич - доцент,
директор наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Укладачі:

С.Н. Грипич - доцент,
директор наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Г.П. Семенюк – заступник
директора з науково-
методичної діяльності
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

***Технічний редактор,
комп'ютерна верстка:***

Ю. М. Оліферчук –
провідний бібліотекар
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного
університету.

Формат 60 84 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Times
Наукова бібліотека РДГУ

